

УЧЕБНА ПРОГРАМА ПО БЪЛГАРСКИ ЕЗИК И ЛИТЕРАТУРА ЗА VIII КЛАС
КОМПОНЕНТ ЛИТЕРАТУРА
(ОБЩООБРАЗОВАТЕЛНА ПОДГОТОВКА)

КРАТКО ПРЕДСТАВЯНЕ НА УЧЕБНАТА ПРОГРАМА

Обучението по литература в VIII клас разширява и допълва овладените знания и придобитите умения в прогимназиалния етап, свързани с различни културни епохи и с тълкуване на литературен текст съобразно жанровете и културноисторическите му характеристики, както и с изграждането на комуникативните компетентности на учениците.

Очакваните резултати в областта на социокултурните компетентности са свързани с овладяването на знания за светогледните идеи на Античността, Средновековието и Ренесанса като културни епохи, както и със съотнасянето на интерпретирани в текстове от тези епохи ценности и норми, проблеми и конфликти с личния опит на ученика, а също и с познаването на отношенията автор – текст – читател и с уменията за оценяване на специфични начини на въздействие в изучените творби.

Очакваните резултати в областта на литературните компетентности са свързани с уменията за тълкуване на различни като културен произход, принадлежност към литературно направление и жанр текстове. Литературните компетентности може да се изградят на базата на посочените в програмата творби и на други тематично близки текстове по избор на учителя.

Очакваните резултати в областта на комуникативните компетентности са свързани с уменията за създаване и възприемане на реч (есе) както откъм смисловата ѝ, така и откъм действената ѝ страна, а също и с уменията за езиково посредничество и с интерактивните умения на ученика за културно изразяване и творчество, с развиване на неговите изследователските умения и творческо въображение.

ОЧАКВАНИ РЕЗУЛТАТИ ОТ ОБУЧЕНИЕТО В КРАЯ НА КЛАСА

ОБЛАСТИ НА КОМПЕТЕНТНОСТ	ЗНАНИЯ, УМЕНИЯ И ОТНОШЕНИЯ
СОЦИОКУЛТУРНИ КОМПЕТЕНТНОСТИ	Различава светогледни идеи, характерни за Античността, Средновековието и Ренесанса, и обяснява прилики и разлики помежду им в контекста на културната динамика. Съпоставя с личния си опит интерпретирани в изучените текстове ценности и норми, проблеми и конфликти, характерни за Античността, Средновековието и Ренесанса, и обосновава позиция по тях. Свързва изучените творби с имената на техните автори, с жанровете, с героите, със сюжетите и с мотивите им, с културната епоха на създаването им. Идентифицира и оценява специфични начини на въздействие в изучените творби от Античността, Средновековието и Ренесанса. Подбира, извлича и обработва съобразно няколко критерия информация от различни източници, за да изпълни самостоятелно конкретна задача – изследователска, комуникативна или творческа.
ЛИТЕРАТУРНИ КОМПЕТЕНТНОСТИ	Тълкува изучените творби от Античността, Средновековието и Ренесанса съобразно културноисторическите им характеристики.

	<p>Разпознава словесни форми, родове и жанрове на литературата.</p> <p>Тълкува изучените творби съобразно родовите и/или жанровите им характеристики.</p> <p>Идентифицира и тълкува интерпретации на едни и същи мотиви и/или устойчиви сюжети в изучените творби от различни културни епохи.</p> <p>Разпознава литературни похвати, тропи и фигури и обяснява функциите им в изучените творби.</p>
КОМУНИКАТИВНИ КОМПЕТЕНТНОСТИ	<p>Създава есе по морален проблем, интерпретиран в изучен (откъс от) литературен текст, с определена комуникативна цел.</p> <p>Спазва книжовните езикови правила.</p> <p>Анализира и критично оценява свои и чужди есета по морален проблем според осъществяването на комуникативните им цели.</p>

УЧЕБНО СЪДЪРЖАНИЕ

Теми	Компетентности като очаквани резултати от обучението	Нови понятия
I. Античност	<p>Познава значението на Античността като културна епоха.</p> <p>Различава отличителни за епохата на Античността светогледни идеи.</p> <p>Подбира, извлича и обработва съобразно няколко критерия информация от различни източници, за да изпълни самостоятелно конкретна комуникативна задача, свързана с аргументиране на позиция по отличителна за епохата на Античността светогледна идея.</p>	Античност
I.1. Старогръцка митология. Митове за Прометей, за Едип; Троянски митологичен цикъл	<p>Познава значението на понятието <i>митология</i>.</p> <p>Познава значението на понятието <i>митологичен цикъл</i>.</p> <p>Познава съдържанието на митове за Прометей, за Едип; на Троянския митологичен цикъл.</p> <p>Подбира, извлича и обработва съобразно няколко критерия информация от различни източници, за да изпълни самостоятелно конкретна изследователска задача, свързана с интерпретации на митовете за Прометей и/или за Едип в европейското изкуство.</p>	митология митологичен цикъл
I.2. „Илиада“ (Омир): откъси от I, VI, XXII, XXIV песен	<p>Познава значението на понятието <i>епос</i>.</p> <p>Разпознава родови характеристики на епоса, проявени в изучените откъси от „Илиада“.</p> <p>Тълкува изучените откъси от „Илиада“ съобразно жанровите и/или културноисторическите характеристики на творбата.</p> <p>Познава значението на понятието <i>епитет</i>.</p> <p>Познава значението на понятието <i>постоянен епитет</i>.</p> <p>Разпознава постоянни епитети в изучените откъси от „Илиада“ и обяснява значението им за смисъла и въздействието на творбата.</p> <p>Познава значението на понятието <i>сравнение</i>.</p> <p>Познава значението на понятието <i>епическо сравнение</i>.</p>	епос епитет постоянен епитет сравнение епическо сравнение

	<p>Разпознава епически сравнения в изучените откъси от „Илиада“ и обяснява функциите им.</p> <p>Съпоставя с личния си опит интерпретирани в откъсите от „Илиада“ ценности и норми, проблеми и конфликти, характерни за Античността, и обосновава позиция по тях.</p>	
I.3. „Любов“ (Сафо)	<p>Познава значението на понятието <i>лирика</i>.</p> <p>Разпознава родови характеристики на лириката, проявени в „Любов“ на Сафо.</p> <p>Тълкува „Любов“ на Сафо съобразно родовите и/или културноисторическите характеристики на творбата.</p> <p>Идентифицира и оценява специфични начини на въздействие в „Любов“.</p>	лирика
I.4. „Антигона“ (Софокъл)	<p>Познава значението на понятието <i>драма</i>.</p> <p>Познава значението на понятието <i>трагедия</i>.</p> <p>Разпознава жанрови характеристики на трагедията, проявени в „Антигона“.</p> <p>Познава значението на понятието <i>трагически конфликт</i>.</p> <p>Обяснява развитието на сюжета чрез трагическия конфликт в „Антигона“.</p> <p>Познава значението на понятието <i>трагически герой</i>.</p> <p>Обяснява мотивацията за действията на героите чрез сюжета и/или чрез трагическия конфликт в „Антигона“.</p> <p>Познава значението на понятието <i>катарзис</i>.</p> <p>Оценява завършека на „Антигона“ във връзка със сюжета и/или с катарзиса.</p> <p>Тълкува „Антигона“ съобразно жанровите и/или културноисторическите характеристики на творбата.</p> <p>Съпоставя с личния си опит интерпретирани в „Антигона“ ценности и норми, проблеми и конфликти, характерни за Античността, и обосновава позиция по тях.</p>	драма трагедия трагически конфликт трагически герой катарзис
II. Средновековие	<p>Познава значението на Средновековието като културна епоха.</p> <p>Различава отличителни за епохата на Средновековието светогледни идеи.</p>	Средновековие
II.1. Библия. Библейски сюжети за грехопадението, Каин и Авел, Мойсей; за Исус, за Богородица; откъси от Евангелие от Матей и от Евангелие от Йоан	<p>Познава структурата на Библията и значението ѝ за европейската култура.</p> <p>Познава библейските сюжети за грехопадението, Каин и Авел, Мойсей.</p> <p>Познава откъси от Евангелие от Матей и от Евангелие от Йоан.</p> <p>Подбира, извлича и обработва съобразно няколко критерия информация от различни източници, за да изпълни самостоятелно конкретна изследователска задача, свързана с интерпретации на сюжетите за грехопадението, за Каин и Авел и/или за Мойсей, за Исус, за Богородица, както и на откъси от Евангелие от Матей и от Евангелие от Йоан, в европейското изкуство.</p>	Библия
II.2. „Пространно житие на Константин – Кирил“	<p>Различава отличителни за епохата на Средновековието светогледни идеи, проявени в „Пространно житие на Константин – Кирил“.</p> <p>Тълкува „Пространно житие на Константин – Кирил“ съобразно културноисторическите</p>	житие (пространно) агиография символ

	<p>характеристики на творбата.</p> <p>Познава значението на понятието <i>агиография</i>.</p> <p>Познава значението на понятието <i>пространно житие</i>.</p> <p>Разпознава жанрови характеристики на пространното житие, проявени в „Пространно житие на Константин – Кирил“.</p> <p>Тълкува „Пространно житие на Константин – Кирил“ съобразно жанровите характеристики на творбата.</p> <p>Познава значението на понятието <i>символ</i>.</p> <p>Разпознава символи в „Пространно житие на Константин – Кирил“ и обяснява функциите им.</p>	
<p>II.3. „Азбучна молитва“ (К. Преславски)</p>	<p>Различава отличителни за епохата на Средновековието светогледни идеи, проявени в „Азбучна молитва“.</p> <p>Тълкува „Азбучна молитва“ съобразно културноисторическите характеристики на творбата.</p> <p>Познава значението на понятието <i>акростих</i>.</p> <p>Разпознава акростиха в „Азбучна молитва“ и обяснява функциите му.</p> <p>Идентифицира и оценява специфични начини на въздействие в „Азбучна молитва“.</p>	<p>акростих</p>
<p>II.4. „За буквите“ (Черноризец Храбър)</p>	<p>Различава отличителни за епохата на Средновековието светогледни идеи, проявени в „За буквите“.</p> <p>Тълкува „За буквите“ съобразно културноисторическите характеристики на творбата.</p> <p>Познава значението на понятието <i>полемично слово</i>.</p> <p>Познава значението на понятието <i>апология</i>.</p> <p>Разпознава жанрови характеристики на полемичното слово и на апологията, проявени в „За буквите“.</p> <p>Тълкува „За буквите“ съобразно жанровите характеристики на творбата.</p> <p>Съпоставя с личния си опит интерпретирани в „За буквите“ ценности и норми, проблеми и конфликти, характерни за Средновековието, и обосновава позиция по тях.</p> <p>Идентифицира и оценява специфични начини на въздействие в „За буквите“.</p>	<p>полемично слово апология</p>
<p>III. Ренесанс</p>	<p>Познава значението на Ренесанса като културна епоха.</p> <p>Различава отличителни за епохата на Ренесанса светогледни идеи.</p>	<p>Ренесанс</p>
<p>III.1. Из „Декамерон“ (Дж. Бокачо): Ден първи, Новела трета – „Притчата за трите пръстена“</p>	<p>Познава значението на понятието <i>новела</i>.</p> <p>Разпознава жанрови характеристики на новелата, проявени в „Притчата за трите пръстена“.</p> <p>Тълкува новелата „Притчата за трите пръстена“ съобразно жанровите и/или културноисторическите характеристики на творбата.</p> <p>Идентифицира и оценява специфични начини на въздействие в „Притчата за трите</p>	<p>новела</p>

	пръстена“.	
III.2. Из „Дон Кихот“ (М. де Сервантес): I и VIII глава	<p>Разпознава родови характеристики на епоса, проявени в романа „Дон Кихот“.</p> <p>Познава значението на понятието <i>роман</i>.</p> <p>Разпознава жанрови характеристики на романа, проявени в „Дон Кихот“.</p> <p>Тълкува изучените откъси от „Дон Кихот“ съобразно жанровите и/или културноисторическите характеристики на творбата.</p> <p>Познава значението на понятието <i>пародия</i>.</p> <p>Разпознава пародията в изучените откъси от „Дон Кихот“ и обяснява функциите ѝ.</p> <p>Съпоставя с личния си опит интерпретирани в откъсите от „Дон Кихот“ ценности и норми, проблеми и конфликти, характерни за Ренесанса, и обосновава позиция по тях.</p>	роман пародия
III.3. „Хамлет“ (У. Шекспир)	<p>Разпознава жанрови характеристики на трагедията, проявени в „Хамлет“.</p> <p>Обяснява развитието на сюжета чрез трагическия конфликт в „Хамлет“.</p> <p>Обяснява мотивацията за действията на героите чрез сюжета и/или трагическия конфликт в „Хамлет“.</p> <p>Тълкува „Хамлет“ съобразно жанровите и/или културноисторическите характеристики на творбата.</p> <p>Съпоставя с личния си опит интерпретирани в „Хамлет“ ценности и норми, проблеми и конфликти, характерни за Ренесанса, и обосновава позиция по тях.</p> <p>Подбира, извлича и обработва съобразно няколко критерия информация от различни източници, за да изпълни самостоятелно конкретна творческа задача, свързана с драматизацията на „Хамлет“.</p>	
III.4. Сонет 91 („Един се хвали с ловкост и успехи...“), Сонет 130 („Очите ѝ не са звезди...“) (У. Шекспир)	<p>Познава значението на понятието <i>сонет</i>.</p> <p>Разпознава жанрови характеристики на сонета, проявени в творба на У. Шекспир.</p> <p>Тълкува сонет на У. Шекспир съобразно жанровите и/или културноисторическите му характеристики.</p> <p>Идентифицира и оценява специфични начини на въздействие в сонет на У. Шекспир.</p>	сонет

В часовете за развиване на комуникативните компетентности в компонента ЛИТЕРАТУРА се предвиждат 18 часа върху следните теми:

Теми	Компетентности като очаквани резултати от обучението	Нови понятия
Есе по морален проблем, интерпретиран в изучен (откъс от) литературен текст	<p>Познава особеностите на есето.</p> <p>Създава есе по морален проблем, интерпретиран в изучен (откъс от) литературен текст.</p> <p>Спазва книжовните езикови правила.</p> <p>Анализира и критично оценява свои и чужди есета по морален проблем.</p>	

ПРЕПОРЪЧИТЕЛНО ПРОЦЕНТНО РАЗПРЕДЕЛЕНИЕ НА ЗАДЪЛЖИТЕЛНИТЕ УЧЕБНИ ЧАСОВЕ ЗА ГОДИНАТА

Годишният брой часове за изучаване на учебния предмет БЪЛГАРСКИ ЕЗИК И ЛИТЕРАТУРА в VIII клас е 144 часа – 72 часа за български език (от които 18 часа за развиване на комуникативните компетентности) и 72 часа за литература (от които 18 часа за развиване на комуникативните компетентности).

Седмичният брой часове за изучаване на учебния предмет БЪЛГАРСКИ ЕЗИК И ЛИТЕРАТУРА в VIII клас е 4 часа – 2 часа за български език (от които 0,5 час за развиване на комуникативните компетентности) и 2 часа за литература (от които 0,5 час за развиване на комуникативните компетентности).

Препоръчително разпределение на часовете в компонента ЛИТЕРАТУРА:

За нови знания	44 %
За упражнения	36 %
За преговор	6 %
За обобщение	6 %
За контролни и за класни работи	8 %

СПЕЦИФИЧНИ МЕТОДИ И ФОРМИ ЗА ОЦЕНЯВАНЕ НА ПОСТИЖЕНИЯТА НА УЧЕНИЦИТЕ

Съотношение при формиране на срочна оценка:

Текущи оценки от устни и от писмени изпитвания	60 %
Оценки от контролни и от класни работи	20 %
Оценки от други участия (работа в часовете, изпълнение на домашни работи, работа в групи и др.)	20 %

ДЕЙНОСТИ ЗА ПРИДОБИВАНЕ НА КЛЮЧОВИТЕ КОМПЕТЕНТНОСТИ, КАКТО И МЕЖДУПРЕДМЕТНИ ВРЪЗКИ

Ключови компетентности	Дейности и междупредметни връзки
Компетентности в областта на българския език	Създаване на писмени и на устни текстове, съобразени с книжовните езикови правила. Извличане и обработване на информация от текстове в съответствие с книжовните езикови правила.

Умения за общуване на чужди езици	Съпоставяне на превод от/на чужд език като форма на езиково посредничество с трансформации на интерпретации на мотив и/или устойчив („странстващ“) сюжет в изучен текст от дадена културна епоха на езика на друга културна епоха (в т.ч. и на съвременната) и/или на друго изкуство като други форми на същото комуникативно умение. Съпоставяне на изучените в часовете по литература текстове с текстове, изучени в часовете по чужд език, въз основа на обща принадлежност към културна епоха или жанр.
Дигитална компетентност	Използване на книги от електронни библиотеки и на други електронно базирани информационни източници за изпълнение на конкретна задача – изследователска, комуникативна или творческа. Използване на мултимедия за представяне на продукти от изпълнение на конкретна задача – изследователска, комуникативна или творческа.
Умения за учене	Самонаблюдаване и наблюдаване на съучениците, упражняване на самоконтрол при изпълняване на дидактически и/или на комуникативни задачи, както и при учене с цел определяне на собствените силни и слаби страни, на собствения стил на учене.
Социални и граждански компетентности	Съпоставяне и различаване на светогледните идеи, характерни за Античността, Средновековието, Ренесанса и съвременната епоха. Съпоставяне и различаване на историческите и литературните интерпретации на светогледните идеи, характерни за Античността, Средновековието, Ренесанса и съвременната епоха.
Културна компетентност и умения за изразяване чрез творчество	Изразяване на впечатления, чувства, настроения, мисли, позиции по проблеми с помощта на различни езици – вербален, визуален (в т.ч. и изобразителен), музикален.